

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 7 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos miškų įstatymo Nr. I-671 7 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – padidinti valstybiniuose miškuose išauginamos medienos teikiamą socialinę ir ekonominę naudą šaliai, siekiant aprūpinti šalies pramonę žaliava, kaip numatoma Miškų įstatymo 1 straipsnyje.

Įstatymo projektu siūlome Lietuvos Respublikos miškų įstatyme įtvirtinti konkrečius socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijus, kuriuos atitinkantys ūkio subjektai pirmiausia galėtų įsigyti aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti parduodamą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas. Siūlomi kriterijai iš esmės parodo ūkio subjekto dalyvavimą pridėtinės vertės kūrimu, įtaką gyventojų užimtumui, taip pat tinkamą finansinių įsipareigojimų (įskaitant valstybės biudžetui) vykdymą. Tokiu būdu žaliavinė mediena ir (ar) miško kirtimo liekanos pagal ilgalaikes ir pusmetines sutartis pirmiausia būtų parduodama didesnę pridėtinę vertę ir darbo vietas kuriantiems ūkio subjektams. Tai leistų geriau užtikrinti Lietuvos socialinius ir ekonominius interesus, skatintų investicijas į medienos pramonę.

Šalies medienos pramonė sukuria akivaizdžiai didesnės pridėtinės vertės produktus, nei medienos žaliavos eksportas, todėl ši pramonė valstybei kuria gerokai didesnę mokesstinę naudą ir daugiau darbo vietų nei žemą pridėtinę vertę sukurianti žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų eksporto veikla.

Pažymėtina, kad medienos perdirbimo pramonė Lietuvos ekonomikoje užima svarbią vietą – Lietuvoje šiame sektoriuje veiklą vykdo virš 1000 įmonių. Žaliavinės medienos eksporto veiklą vykdančios įmonės, kurios dažniausiai neatitiks siūlomų įtvirtinti socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijų, negali pasiekti tokių ekonominių rodiklių, kadangi jų veikla apsiriboja importo–eksporto operacijų atlikimu, kurioms aptarnauti reikia minimalaus darbuotojų skaičiaus. Siūlomas reguliavimas taip pat atspindėtų ir socialinius probleminių kaimo vietovių gyventojų interesus.

Atkreiptinas dėmesys, kad siūlomas reguliavimas taip pat atitinka ir naująją Europos Sąjungos miškų strategiją bei jos rekomendacijas. Strategijoje siūloma medieną parduoti prioritetų tvarka pirmumą skiriant aukščiausios pridėtinės vertės produktų kūrimui, iš kurių pirmiausia – medienos gaminiams (*Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: Nauja ES miškų strategija – miškams ir su mišku susijusiam sektoriui, 2014-04-04, Briuselis, COM(2013) 659 galutinis/2*).

Būtina pažymėti, kad siūlomos Įstatymo nuostatos numato konstituciškai pagrįstą diferencijuotą ūkinės veiklos teisinį reguliavimą. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad siekiant bendros tautos gerovės gali būti numatomas diferencijuotas ūkinės veiklos teisinis reguliavimas (*Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d. nutarimas "Dėl kvotinio cukraus eksporto"*). Atskirų ūkio subjektų teisinės padėties diferencijuotas nustatymas atsižvelgiant į reguliuojamų santykių svarbą ir pobūdį, taip pat atitinkamų ūkinės veiklos sąlygų nustatymas yra sietinas su ūkio srityje valstybės keliamais tikslais, siekiu atitinkamai sutvarkyti šalies ūkį (Konstitucinio Teismo 2000 m. spalio 18 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d. nutarimas "*Dėl kvotinio cukraus eksporto*").

Siūlomi pakeitimai svarbūs ir Lietuvos įsipareigojimų klimato kaitai švelninti kontekste, nes eksportuojant žaliavinę medieną, joje sukauptas CO₂ pagal apskaitos taisykles negali būti įvertintas, tuo tarpu iš šalyje užaugintos medienos pagamintuose medienos produktuose sukauptas CO₂ kiekis įtraukiamas į bendrą šalyje išmetamų ir absorbuojamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) apskaitą.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, manome, kad valstybinių miškų išteklių panaudojimas turi būti siejamas su šalies pramone, didžiausios socialinės ir ekonominės naudos valstybei kūrimu, o siūlomi Miškų įstatymo pakeitimai padėtų tai įgyvendinti.

Siūlome, kad Įstatymo projektas įsigaliotų 2020 m. gegužės 1 d., o Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2020 m. balandžio 30 d. priimtų šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatorius ir rengėjas yra Aplinkos ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu galiojančiame įstatyme siūlomi socialinės ir ekonominės naudos šaliai kriterijai, pagal kuriuos būtų suteikiama pirmenybė įsigyti aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti parduodamą valstybiniuose miškuose pagamintą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas, nėra nustatyti.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu siūloma pakeisti 7 straipsnio 1 dalį, joje numatant, kad per elektroninę medienos pardavimo sistemą aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti parduodamą valstybiniuose miškuose pagamintą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas pirmiausia gali įsigyti ūkio subjektai, atitinkantys šiuos socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijus:

1) ūkio subjektas per paskutinius trejus kalendorinius metus medienos gaminiams gaminti panaudojo ne mažiau kaip 80 procentų įsigytos žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų;

2) per paskutinius trejus kalendorinius metus vidutinis metinis darbuotojų, gaminančių gaminius iš žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų, Lietuvos Respublikoje skaičius yra ne mažiau kaip penki;

3) ūkio subjektas neturi pradelstų įsiskolinimų valstybiniuose miškuose pagamintos žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų pardavėjui ir (ar) yra įvykdęs įsipareigojimus Lietuvos Respublikos valstybės biudžetui dėl mokesčių ir socialinio draudimo įmokų;

4) ūkio subjektas teisėtai pagrindais (jam priklauso ilgalaikis materialusis turtas, taip pat turtas, įsigytas lizingo būdu) disponuoja gamybiniais įrenginiais, leidžiančiais perdirbti įsigytą žaliavinę medieną ir (ar) miško kirtimo liekanas.

Tokiu būdu žaliavinė mediena pagal ilgalaikes ir pusmetines sutartis pirmiausia būtų parduodama didesnę pridėtinę vertę ir darbo vietas kuriantiems ūkio subjektams. Tai leistų geriau užtikrinti Lietuvos socialinius ir ekonominius interesus, skatintų investicijas į medienos pramonę. Kriterijų neatitinkantys ūkio subjektai visais atvejais galėtų įsigyti žaliavinės medienos ir (ar) miško kirtimo liekanų aukcionuose trumpalaikėms sutartims sudaryti, taip pat ir aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti tais atvejais, kai konkretaus medienos sortimento ir (ar) miško kirtimo liekanų nenupirktų kriterijus atitinkantys ūkio subjektai.

Pirmame kriterijuje 3 kalendorinių metų laikotarpis pasirinktas prekybos mediena taisyklėse anksčiau taikytai analogiškai nuolatinio pirkėjo sampratai, suteikiant pirmenybę apsirūpinti mediena pirkėjams, stabiliai kuriantiems pridėtinę vertę ir pademonstravusiems veiklos tęstinumo galimybes bei tam tikrą patikimumą. Taip pat pirmame kriterijuje procentinis kiekis (80 proc.) siūlomas atsižvelgiant į praktinius medienos perdirbimo įmonių Lietuvoje aspektus, kuomet dėl kokybės, technologinių procesų reikalavimų ir kt. ne visa įsigyjama mediena gali būti apdirbama. Skirtingai nei VĮ Valstybinių miškų urėdijos vykdomoje didmeninėje prekyboje, privačių miškų savininkai dažnai parduoda visą medieną (įvairius sortimentus) kartu, iš kurių kai

kurių sortimentų technologiškai įmonė negali perdirbti (arba iš tokios medienos negamina jokių gaminių), todėl yra priversta parduoti dalį įsigytos medienos. Ekspertiniu vertinimu ši dalis dažniausiai siekia iki 20 proc. nuo įsigijamos medienos, todėl negalima nustatyti reikalavimo gaminti gaminius 100 proc. ir tam tikras lankstumas dėl šio reikalavimo yra būtinas.

Antrame kriterijuje reikalavimas turėti ne mažiau kaip 5 darbuotojus siūlomas nustatyti atsižvelgiant į medienos perdirbimo veiklos specifiką ir technologinius reikalavimus siekiant nediskriminuoti smulkiųjų ir vidutinių ūkio subjektų. Atsižvelgiant į tai nustatytas artimas minimaliam darbuotojų skaičiaus kriterijus.

Miškų įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad didmeninė ir mažmeninė prekyba žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis vykdoma Vyriausybės nustatyta tvarka, todėl detalus Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas, įvertinant bei minimizuojant galimas piktnaudžiavimo rizikas, bus reglamentuotas poįstatyminiame teisės akte. Preliminariai numatoma, kad ūkio subjektų atitiktį socialinės ekonominės naudos šaliai kriterijams galėtų tikrinti prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis administratorius UAB „Baltpool“ pagal ūkio subjektų pateikiamą informaciją (nepriklausomo auditoriaus ataskaitą, registrų pažymas ir pan.), o pati prekyba vykdoma organizuojant aukcionus „dvių ratų“ principu, kuriuose pirmą kartą skelbiamuose aukcionuose galėtų dalyvauti nustatytus kriterijus atitinkantys ūkio subjektai, sekančiuose aukcionuose – visi ūkio subjektai be jokių apribojimų.

Preliminariai vertinant (detaliu įvertinimui bus atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas) kriterijus atitiks beveik visos 3 metus ir ilgiau veiklą vykdančios įmonės, nes siūlomi kriterijai yra minimalūs. Atkreipiame dėmesį, kad ir šiuo metu ne visos medienos perdirbimo veiklą vykdančios įmonės aktyviai dalyvauja aukcionuose (prekybos mediena sistemos administratoriaus UAB „Baltpool“ duomenimis aukcionuose aktyviai dalyvauja apie 400 įmonių) nors jokių papildomų apribojimų nėra nustatyta.

Miškų įstatymo pakeitimai papildomos reikšmingos įtakos medienos kainoms, VĮ Valstybinių miškų urėdijos pajamoms ir konkurencijai neturės. Kaip minėta aukščiau, aukcionuose ilgalaikėms ir pusmetinėms sutartims sudaryti paprastai dalyvauja apie 400 įmonių, iš kurių apie 50 užsiima medienos perpardavinėjimu, o didesnę medienos dalį nuperka perdirbantys medieną pirkėjai. Taigi, nustatius socialinės ir ekonominės naudos kriterijus konkurencija išliks didelė bei tai leis užtikrinti medienos pardavimą už adekvačią rinkos kainą ir tuo pačiu įgyvendinti Miškų įstatymo 1 straipsnyje išdėstytas nuostatas. Pažymėtina, kad aukcionų organizavimo ir vykdymo principai išlieka tie patys ir mediena parduodama didžiausią kainą pasiūliusiam pirkėjui.

Valstybinės miškų tarnybos duomenimis 2018 m. iš Lietuvos eksportuota apie 2 mln. ktm žaliavinės medienos. Lietuvoje rinkai kasmet pateikiama apie 7 mln. ktm žaliavinės medienos (bendrai iš valstybinių ir privačių miškų). Kriterijai prisidėtų prie eksportuojamos žaliavinės medienos kiekio mažėjimo, tačiau šis sumažėjimas priklausytų nuo Lietuvos medienos perdirbimo pajėgumų. Žaliavinės medienos dalis, kuri viršytų šiuos pajėgumus, būtų parduodama ir kriterijų neatitinkantiems pirkėjams.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Preliminariai neigiamų pasekmių nenumatoma, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas bus pateiktas atskirai.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymas turės teigiamą poveikį verslo sąlygoms ir jo plėtrai, nes skatins investuoti į medienos pramonę, kurti su pridėtinės vertės didinimu susijusias darbo vietas.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus Įstatymo projektą, reikės pakeisti Vyriausybės nutarimu patvirtintą Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašą.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštaruoja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija iki 2020 m. balandžio 30 d. turės parengti ir patvirtinti būtinus šio įstatymo įgyvendinimui poįstatyminius teisės aktus. Priėmus Įstatymo projektą, reikės pakeisti Vyriausybės nutarimu patvirtintą Prekybos valstybiniuose miškuose pagaminta žaliavine mediena ir miško kirtimo liekanomis tvarkos aprašą.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo įgyvendinimas papildomų lėšų nepareikalaus.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimo ir išvadų neprašyta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „prekyba mediena“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Aplinkos ministras
Rostutis Mažeika
2019-12-19

Administravimo departamento
direktore
Rada Skirkevičiūtė